

Hétről Hétre

A MAGYAR HIRLAP SZÉPIRODALMI MELLÉKLETE

ANYÁK ÉS LEÁNYOK

Az egymásután következő nemzedékeket az irodalom, sőt a társadalomtudomány is csak a férfitagjaiban szokta összehasonlítani. "Apák és fiúk". Miért nem: anyák és leányok? Az a férfigeneráció, amely most él sokkal kevésbé különbözik az előtte élő generációtól, a fiúk sokkal kevésbé különböznek az apáktól, mint a leányok az anyáktól. A férfi erkölcsi, céljai, egész világlátása, a társadalomban való egész helyzete alig változott ötven, sőt százévtendő óta: aki váltott, aki átalakul, aki új helyre kerül, aki szinte új lelket kap, az az asszony. A társadalom egész nagy átalakulása, egy új gazdasági rend kifermálódása, a gépek új világa, életviszonyaink minden változása az ő helyzetén változtat, az ő lelkén hagy nyomat sokszor szinte érthetetlen és látszólag összefüggés nélkül való módon.

A leány ugyanolyan életviszonyok között él, mint az anya. Kín faluban például; esendes, biztos, nyugalmas polgári jómódban. A leány sorsának minden változását, minden mérlegelését, minden számítását szerint úgy kellene alakulnia, mint az anya sorsának: eszében megvárni, míg eljön érte valaki, bevonul egy nyugalmas otthonba és leélni az életet rázkódtatások nélkül való biztos polgári jómódban. Ehelyett az történik, hogy a leány, a fiatal, az életet nem ismerő, soha semmi lázító szót nem hallott leány, nyugtalanodni kezd, a maga életét akarja élni, a maga külön útján akar járni, ki akar menni a világba, dolgozni akar, tanulni akar...

Nem minden leány. Szerencsére nem minden leány. De sok; elég sok arra, hogy megkérdezzük: mi szította föl a nyugtalanságukat, hogyan fértözött hozzájuk a nagy női forradalom izzó lehellete és milyen reményekkel indulhatnak ki a maguk esendes világából a munkának és a küzdelemnek abba a zugó, nagy világba, ahová olyan ellenállhatatlan vagy hajtja ki őket. Egy kicsit az egész feminizmus benne van ebben a kérdésben; mit várhatnak a nők az önállóságtól,

mit ad a lánynak a tanulás és a munka és milyen munkára akarjon egy lány jogot váltani a tanulással?

Ott, ahol az önállóság, a tanulás vagy a munka kegyetlen kényszerűség, ott a kételkedésnek el kell hallgatnia. Ott csak arról lehet szó, mi a módja annak, hogy a dolgozó nő jogait biztosítsuk, az életét elviselhetővé, jobbá, szebbé tegyük. De ott, ahol még pályaválasztásról lehet szó, vagy éppen ott, ahol az a kérdés: vállalja-e saját akaratból az önállóságot és a munkát egy lány, ott már megszólalhat a kételkedés és a kritika. Nemrég még sokan voltunk, akik azt tartottuk: az a tökéletes társadalmi rend, amelyben nemesak minden férfi, hanem minden nő is dolgozik. De azóta egy-két furesza tapasztalat érzékenyen befolyásolta ezt a meggyőződést és kevés híjja, hogy a meggyőződésünk így nem alakult át: az a tökéletes társadalmi rend, amelyben minden férfi dolgozik, de egyetlen nő sem dolgozik.

Sértő ez az óhajlás a maga értékét ismerő, a maga függetlenségére büszke, a maga külön emberi életét élni akaró, általában a dolgozó nőre? Nem akarnak a nők többé eltartottak, másodrendű emberek, vagy — hogy mondja az agitáció? — odaliskéz lenni? — Ó, hiszen ez az ideál-féle nem is követelés és nem is program, csak annak a megállapítása, hogy így is lehet nézni az egész feminizmust, csak annak a jelzése, hogy így is lehet nézni azt a nagy problémát, hogyan helyezkedjenek el az asszonyok a jövőnek kialakulóban lévő társadalmi rendjében. És ebből az ideáltól lehet engedni: talán így lehet megformulálni a dolgot: az a tökéletes társadalmi rend, amelyben minden férfi dolgozik, de egyetlen anya sem dolgozik.

Mert a női munka... A női munka minden hívére kegyetlen csalódást jelent annak az amerikai vasutársaságnak az elhatározása, amely összes női hivatalnokait elküldi, mert gondosan vezetett statisztikái azt mutatták, hogy a női munka és a női munkaerő kevésbé megbízható a férfimunkánál és férfi-munkaerőnél. Mit mondjunk erre? Ed-

dig abban a hitben éltünk, hogy iskolában és egyetemen, műhelyben és hivatalban a nő szorgalmasabb, megbízhatóbb, igyekvőbb és pontosabb a férfinnál. Most jön ez az amerikai vasutársaság és elboesátja a női hivatalnokait, akik pedig olesőbbak is. Mit mondjunk?

Mindenekelőtt azt, hogy ez az egész eset egyelőre csak annyit bizonyít, hogy nem minden munka való nőknek. Azt, amit régen tudtunk, hogy a női fizikum más, hogy tehát a nőknek más munka való, mint a férfiaknak; ebből azonban rögtön le kell vonni azt a tanulságot is, hogy a nőknek bizonyos fajtájú munkákra általában nem szabad vállalkozniuk, mert ha vállalkoznak rá, baj lesz belőle. Az, amit egy másik amerikai ember mond, hogy a nők nem valók tanítóknak és tanároknak, hogy az amerikai ifjúság elpuhul és elfiatalanodik, mert nagy részt nők tanítják, az nem lehet igaz. Az nyilvánvalóan ostobaság. Ellenkezőleg: lassankint arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy a nevelés és a tanítás csak nőknek való, hogy a gyermekeket egészen nőkre kell bízni, hogy az elemi iskolákból és középiskolák alsó osztályaiból szinte egészen ki kell vonulniuk a férfiaknak, hogy a helyüket az asszony foglalja el.

Az asszony. De nem minden asszony. Az eddigi tapasztalatok nemesak arra jók, hogy megállapítsuk: bizonyos fajtájú munkák egyáltalában nem valók a nők számára, hanem arra is, hogy megállapítsuk: bizonyos fajtájú nők nem valók semmiféle munka számára. Ennek a második tapasztalatnak a kimondásában nincs semmiféle kiesnylés és semmiféle lenézés azokkal szemben, akikre vonatkozik. Ez nem kritika, ez megállapítás. Megállapítás már csak azért is, mert asszonyvá lenni és anyává lenni a végén minden nő tud. Anyává lenni pedig van olyan szent és nagy dolog, hogy vele szemben semmiséggé váljék az a kérdés, tudott-e jó matematikussá válni egy egészséges gyermek gondos és jó anyja, igen vagy nem. Igaz,

ebbe a kérdésbe megint tíz új nagy kérdés kapaszkodik bele, a probléma itt ismét százfelé szalad szét; ide azonban most éppen csak az a megállapítás tartozik: vannak nők, akik általában nem alkalmasak semmiféle munkára.

Annak a lánynak, aki az anyja sorsát nem akarja elfogadni, aki otthonról kimegy a világba, aki függetlenséget és munkát akar, erre kellene gondolnia, amikor a nagy elhatározás előtt áll. A függetlenség könnyű, de a munka nehéz, a függetlenség nagy örömeket hozhat, a munka azonban rettentő esalódásokat. A női függetlenségnek és a női munkának a kérdése — sajnos — nem olyan egyszerű, mint ahogyan az agitáció hirdeti és mint ahogyan a lelkesedés hiszi. Aki teljes lelki és testi szívósság nélkül megy neki a függetlenségnek és a munkának, az árt magának, sőt árt annak az ügynek is, amelyet a magáévá tett.

A nő helyzete a társadalomban most szinte állandóan változik. Ebben az állandó változásban, ebben az óriási átalakulásban kínos és veszedelemmel teljes a helyzete még annak a nőnek is, aki — mint mondani szokás — biztos révben van, mert ha a nagy átalakulás anyagi veszedelmei nem is fenyegetik, a lelkek forradalma, az erkölcsök forradalma folyton elragadhatja és összeütközésbe juttathatja a környezetével és az élete föltételeivel. A lelkek forradalmának is sok áldozata van. És a leányok azért mások, mint az anyák, mert ha a helyzetük egyébként egyforma is, a leányt egy átalakuló világban a levegője veszi körül; esedálatos módon, a legelrejtettebb helyekre, száz titkos esaternán át, könyvek és újságok szárnyán, telegráfdróton és vasuton, levelekkel és emberekkel eljut az asszonyi lélek nagy forradalmának a forró lehellete. Akit magával ragad és aki a helyét aztán meg is állja, annak jó. Aki azonban teheti, az a bizonytalanságnak és a forrongásnak ebben a világban szálljon szembe a vágyaival és ne vállalja egy óriási küzdelem nagy kockázatait.

AZ ŐSEMBER

a) Találkozás az ősemberrel

ESTE nagyon álmos voltam és olvasás közben nyitva felejtettem a Nagy Képes Fejlődéstörténet című munkát, azon az oldalon, ahol az "Ősember" című óra magyarázza a szöveget. Így történt, hogy a könyvet, szóval az ősember lecsúszott és kimászott a könyvből: mikor hirtelen felriadtam, ott ült szemben velem, az asztal másik végén, rögtön ráismertem szőrös arcáról, kiálló pofacsontjairól, vad, bizonyos szeméiről és rettenetes fogairól. Ott volt a kezében a nagy dorong is, amivel, mint Darwin megjegyzi, agyon szokta vágni az ellenségeit.

Rettenetes rémület fogott el természetesen, hogy most hogyan védjem meg magam. Ezenbe jutott a dzsiu-dzsiu, amit mint az Atlétikai Klub tagja tanultam, és balkezemmel vacogva és dideregve előrekaptam ("védekező állás, első tempó"), miáltal pofonvágtam az ősember, majd ököllel jobbra, lefelé ("védekező állás, második tempó"), amivel egy hasba találtam, hogy lefordult a székről, — egyelőre elég volt a védekezésből.

— Ne bántson, az Istenért — mondtam aztán reszketve és ráfogtam Browningomat. — Ne üssön agyon azzal a doronggal.

— Jajja, — mondta az ősember — de hogy bántom. Egy olyan truszt kaptam uraságotól, hogy majd beszakadt a hasam. Minék fészék verni engem? Én csak nézegetni akartam. Kihez van szerencsém?

— Én a kultürember vagyok, — mondtam neki — és a maga szőrös fenevad mivolta rettenetesen hat az idegeimre. Maga egy vérengző fenevad, mely teljesen hasonlít a vadállatokhoz.

— Hát... ahogy vesszük... Láttam rajta, hogy nem érti, amit mondok, de szégyelli bevallani.

— Én a maga kései ivadéka vagyok, — folytattam — akiből kivisztek az állati ösztönök és azok helyét a szépség és gondolat tudatos mivélése töltötte be.

— Na, igen de akkor... — bölgölgött az ősember.

— Fogja be a száját, ha én beszélek — mondtam neki azon a hangon, amit még szegény Kozmás káplárontól tanultam, a ki mindig mondta, hogy ezekkel a bugris regruta bundásokkal csak így lehet beszélni, ezt megértik.

Az ősember elhallgatott.

— Mi már túl vagyunk azon a piszok időn, — mondtam neki — amikor az emberek megették egymást, mint a farkasok. Mi már túl vagyunk a nyers erők hatalmának korán, amikor dorongokkal fejbe verték egymást maguk... Mi nem járunk szőrösen, mint maga, — nem szégyeli magát? Ilyen arccal kijönni az utcára. És a fogai! Milyen fogai vannak! Rettenetes!

— Hát, kérem... így nőttek... — Ne feleseljen. Maguk egy intolsó, neveletlen, fanulatlan, műveletlen, szemtelen, csirkefogó banda. Útjön le. Szégyelje magát.

— De, kérem, tanár ur... — Ne kérjen semmit. Így nem lehet élni, ahogy maga csinálja. Arra a fokra, ahol mi vagyunk, csak kitaró munkával, tanulással, intelligenciával és fegyelmel lehet elérni. De magának ezt már gyermekkorában el kellett volna kezdeni. Mi folytonosan műveljük magunkat, kutatjuk a természet törvényeit, tanulunk és tanítunk... Nézzen körül a városban. Minden utcában vannak iskolák, tudományos intézetek, melyek az ismeretek terjesztésére és kutatására alakultak... Nézzé meg egyetemünket, akadémiánkat... nézzé meg tanintézetünket, melyekben ifjainkat megismertetik huszéves korukig a kultúra és tudomány minden vívmányával.

— És huszéves korukban?... — kérdezte tisztelettel az ősember.

— Na ja, akkor a katonasághoz kerülnek. Az is intézet. Ott is szorgalmasan tanítják az ifjakat.

— Mire tanítják, kérem szépen? — kérdezte tisztelettel az ősember.

— Maga marha. Hát mire tanítanak? Még azt se tudja, hogy mi az a katonaság? Hát arra tanítják, hogy hogyan kell megölni az ellenséget.

Az ősember gondolkodott.

— És ha kérdenem szabad, — mondta végre tisztelettel — meddig tart ez a tanítás?

— Három évig, maga szerencsétlen.

Az ősember megint gondolkodott.

— Az sok — mondta végre.

— Akkor mi mégis intelligensébbek voltunk önkénél. Mi sokkal hamarabb megtanultuk.

És ezzel fejbevert a doronggal.

b) Tovább oktatom az ősembert.

Mit tegyek, ha már itt van a nyakamon ez a fiu, kiálló pofacsontokkal, szőrös arccal, doronggal, úgy ahogy a "Fejlődéstörténet"-emből kiszabadult, csináljunk vele valamit. Őszintén szólva, kicsit izgatott is a gondolat, hogy a szegény pasas én ismeressem meg a kultúrával: apák érezhetnek ilyet, akik direkt gyereket hoznak a világra, csak azért, hogy legyen valaki, aki náluk is kevesebbet tud és akinek imponálhatnak.

— Na, — mondtam reggel az Ősembernek — kelj fel, máh ki-megyünk az utcára, hadd tanulj valamit.

— Igenis, nagyságos ur — mondta alázatosan (erre nagynehezen rászoktattam már, hogy nagyságos urnak nevezzen.)

Először a házakat mutogattam meg neki. Elég magosaknak találta, de nem nagyon csodálkozott. Azt kérdezte, mennyi idő kell hozzá, míg egy ilyen kinő a földből.

— Te a kőkorszakból való vagy? — kérdeztem.

— Nem. Az okszián-korszak tereiér szaka, harmadik fejezet, felülről tizenhetedik sor.

— Jól van. Hát jegyezd meg magadnak, hogy ezeket csinálják, nem nőnek. De ért még nem foghatod fel, mert értelmiséged Darwin szerint oly alacsony-

áll, hogy összefüggő szavakat nem tudsz még mondani, csupán makogásszerű hangokban adsz kifejezést indulataidnak. Értetted?

— Igenis, nagyságos ur.

— Jól van. Éhes vagy?

— Bizony — vigyorgott.

— Hát majd elmegyünk ebédelni a Drechslerbe. Az az Andrassy-uton van.

— Hát menjünk — mondta és megindult.

— Várj csak. Az Andrassy-ut messze van. A kultúra a te időd óta odáig fejlődött, hogy ma már nem kénytelen az ember gyalog odamenni, ahol sürgős dolga van, hanem igénybe veszi az ugynevezett közlekedési eszközöket, melyek ötször, tízszer, vagy akár százszor gyorsabban viszik el a megfelelő helyre, mint ahogy gyalog odajutna. Látod ezeket a síneket?

— Látom.

— Ezen jön a villamos. Most ideállunk, mikor idejön, beleülünk, és a villamos magától, nagy gyorsasággal elvisz minket a hátán.

Az Ősember türelmesen várt, de nem csodálkozott valami nagyon. Végre jött a villamos.

— Na, üljünk fel — ugrált az Ős.

— Várj csak. Ez nem jó kocsis. Ez befordul a Király-utcába.

Ős barátom türelmesen várt. Jött egy másik kocsis, de az meg volt telve. A további kocsikkal is így volt, mintegy háromnegyed óráig. Akkor végre már nem jött kocsis, mert mindegyik megállt; a köruton elromlott valami és most szép sorba elesenedesedett a közlekedés.

— Ez olyan, mint az ichtiozaurusz-gyík volt az én időmben — mondta az Ősember szellemkedve a hosszú villamos-sorra.

Kicsit bosszankodtam, nem feleltem.

— Nagyságos ur — kezdte megint esenesen.

— Na! — ripakodtam rá.

— Ne menjünk inkább mégis gyalog! Olyan éhes vagyok.

— Ne feesej — mondtam mérgesen. — Hála Istennek, nem tartunk ott, hogy egy kis závar miatt visszaessünk a primitív időbe. Azonnal beszélne fogok az igazgatósággal, hogy mi történt.

— Azonnal? — vigyorgott az Ősember. — Hogy lehet az? Hiszen ninesen itt.

— Te számár, mondtam felsőbbéggel — mire való a telefon?

— Telefon? Mi az?

— A telefon egy olyan készülék, amivel az ember rögtön és azonnal beszélhet akárhová, akármilyen messze legyen is az illető.

— Jó — mondta az Ősember. Ez már egy kicsit mégis imponált neki.

— Na, gyere velem ide, ebbe a kávéházba.

Bementünk és én leemeltem a kagylót.

— Halló. Halló.

— Na mi van ezzel a központtal megint.

— Halló! Halló!

Na még mindig nem jelentkezik?

— Halló! Halló!

De, kisasszony, az Istenért! De kisasszony!

— Halló! Halló!

Kisasszony! Kisasszony!

— Halló! Halló!

Kisasszony! Az élet oly rövid! Kisasszony! Hát zokogjon már! Kisasszony! Már egy órája várok itt! Kisasszony, álljon fel a füleről! Hisz ez rettenetes.

— Halló! Halló! Na végre!!! 85-93... Miféle! Mással beszél?

Már egy félórát lehetett, hogy az Ősember eltűnt mellőlem. Nem vettem észre. Ebben a pillanatban jelent meg. Kezében egy nagy sonkát tartott, aminek a felét leette már.

— Honnan hoztad ezt, gazember?

— Itt a másik oldalon fektűt egy ablakban. Jó szemem van, rögtön észrevettem. Nagyon éhes voltam.

Kidülledt szemekkel meredtem rá. Nem jutott semmi az eszembe. Végre mégis eszembe jutott.

— Adjál — mondtam neki.

c) Még mindig oktatom az ősembert

— Ülj le, — mondtam neki, — ma nem megyünk ki, ma a kultúra áldásairól fogok beszélni neked és arról, hogy az állati ösztönöket hogyan győzte le lassanként a nemesítette meg az eszmékkel való foglalkozás.

Ősember rám meresztette bizonyos szemöldökét és viesszó fogai megvillantak a kiálló pofacsontok között.

— Ne csinálj ilyen vad arcot, kérlek szépen, — mondtam neki — nem loptam az idegeimet. Nézz egy kicsit értelmesen.

Behuzta a száját, füleit mozgatta és hunyorgva figyelni kezdett.

Hanyagul elnyultam a karszékekben, körmeimet nézegetve, vontatottan kezdtem beszélni. Pár perceel utóbb jutott eszembe, hogy egyik tanárom modorában beszélek, akit az egyetem hallgattam.

— Hát nézd, kérlek, hogy is mondjam csak. A kőkorszak után, — odaváló vagy, ugy-e?

— Igenis, jurá-korszak, Krisztus előtt tizennégyezer, jobbra, a harmadik eölopépitmény — hadarta engedelmesen.

— Jól van. Szóval ezután egy ezer évvel már megkezdődhetett a... a kultúra. Igen. Hát... hát ez úgy kezdődött; tudod, hogy az emberek elkezdtek gondolkodni... Értetted?

— Igenis, nagyságos ur. Mi az: gondolkodni?

— Gondolkodni... hja, hogy mi az? Nézd, te számár. Hát például én meglátok egy darab ennyivaló valahol. Erre a fejemben benne egyszerre egy olyan izé keletkezik, olyan, hogy is mondjam csak, egy olyan — na! ejnye csak! egy olyan... vagyis jaj, de jó volna megenni ezt az ennyivalót... egy olyan izé, hát ez egy gondolat. Értetted?

(Folytatás a 8-ik oldalon.)

IRTA: KARINTHY FRIGYES.

A B C

A Városligethez a keleti bazár generált nyomaira Nyárfák és platán sorban állanak az melyekben olesó árusítanak: cukromolesöt, méhsert, lit, söt és óriást, narancsot, pattogt kukoricát, (szezon játékszereket és zóna való tekintet Ezek a bódék ma nak, körülbelül ibolyákkal. Egyéb nines köztük. Mik deg novembri sz a lombvesztett ág tulajdonosa beköltö ba.

Egyik előbb, más öreg Maresa néni kiinn maradni. Ot geti be. Ez a mo szony nagy tekinte a városligeti keré lágban. Még azok szedelmes alakok i ólalkodnak a bódé pektussal közelitene esa néni szigoruan, nik velük. Akármil saftok is, mindun velük erkölcsi felet egyik-másik a vásá val tizforintossal f néni keményen a Megkérdezi:

— Hát ez huanan becsületes uton az

Tovább nem firt érzése megelégszik A többi nem az ő a rendőrség. Azér

Huszonkét eszten donosa annak a melyből hét-nyole lül alig mozdul ki ugy hozzák neki hel hogy valamikor jó Férje gazdag aszta halálakor csak a gyott, s egy kamas fiut Maresa néni Nem jól tanult, de nem tágitott. Roppa rákényszerítette, hog iskolákat, aztán bea ba hivatalnoknak.

A korlátolt eszű ban megbecsülte ma hat éves korában p A kanciót, kétezer anyja tette le érette nőült. A házasság hónappal Maresa szakított a fiával. ánytól hallotta, h asszony szégyelte a wén kofát. Meghagy nek, hogy akármikor ják, hogy nines otti

Az önértetes kofa a lelkére vette, hogy egyszer hosszas elm dakolta tőle, az anyj alig érdemesítette.

— Boldoguljatok, tok, — mondtotta, — rultam soha semmié miért. Mintam se ki. Föl is ut, le is u

Ebben maradt. Fia den hónapban kijött dé elé, el is beszélget se hozta szoba a sz zés okát, az asszony

A meghasonlás má tendeig tartott, ami

A BÓDÉBAN

IRTA: ZÖLDI MÁRTON

A Városligetben lépten-nyomon a keleti bazárkereskedés degenerált nyomaira bukkanunk. Nyárfák és platánok árnyékában sorban állanak az árubódék, a melyekben olesó nyálankóságokat ársítanak: kukrocskákat, gyümölcsöt, méhsert. Azonkívül kiflit, sőt és óriást, édes pálinkát, narancsot, pattogatott és főtt kukoricát, (szezon szerint) olesó játékszereket és virsliket (szeszura való tekintet nélkül.)

Ezek a bódék máreiusban nyílnak, körülbelül egyidőben az ibolyákkal. Egyéb hasznatlanság nincs köztük. Mikor az első hideg novemberi szél végigsuhan a lombvesztett ágakon, a bódé tulajdonosa beköltözik a városba.

Egyik előbb, másik később. Az öreg Maresa néni sokáig szokott kiünn maradni. Őt csak a hó kergeti be. Ez a mogonva, vénasszony nagy tekintélynek örvend a városligeti kereskedelmi világban. Még azok a züllött, veszedelmes alakok is, akik sürin élőködnek a bódéja körül, respektussal közelítenek hozzá. Maresa néni szigorúan, gorombán bánik velük. Akármilyen jó kundsaftok is, minduntalan érezteti velük erkölcsi féltettségét. Ha egyik-másik a vásárlás alkalmával tizforintossal fizet, Maresa néni keményen a szemébe néz. Megkérdezi:

— Hát ez hánnan került? Nem becsületes uton az bizonyos.

Tovább nem firtatja. Etikái érzése megelégszik a rászólással. A többi nem az ő dolga, hanem a rendőrségé. Azért fizetik.

Huszonkét esztendő óta tulajdonosa annak a fabódénak, a melyből hét-nyolc hónapban belül alig mozdul ki. Az árukat úgy hozzák neki helybe. Beszéli, hogy valamikor jómódban élt. Ferje gazdag asztalos volt, de halálakor csak adósságot hagyott, s egy kamasz fiút. Ezt a fiút Maresa néni iskoláztatta. Nem jól tanult, de Maresa néni nem tágitott. Roppant energiával rákényszerítette, hogy kijárja az iskolákat, aztán beadta egy gyárba hivatalnoknak.

A korlátolt eszű fiu a hivatalban megbecsülte magát. Huszonhat éves korában pénztáros lett. A kauciót, kétezer forintot, az anyja tette le érte. Aztán meg-nősült. A házasság után három hónappal Maresa néni végleg szakított a fiával. Egy eszelődő-ánytól hallotta, hogy a fiatal asszony szegyezte az anyósát, a vén kofát. Meghagyta a eszelődőnek, hogy akármikor jön, mondják, hogy nincs otthon senki.

Az önértékes kofa ezt annyira a lelkére vette, hogy amikor fia egyszer hosszas elmaradását tudakolta tőle, az anyja válasza is alig érdemesítette.

— Boldoguljatok, ahogy tudtok, — mondotta, — én nem pirultam soha semmiért. Nem volt miért. Miattam se piruljon senki. Föl is ut, le is ut.

Ebben maradt. Fia ugyan minden hónapban kijött hozzá a bódé elé, el is beszélgettek, de egyik se hozta szóba a szűjjelkülömbözés okát, az asszonyt.

A meghasonlás már három esztendeig tartott, amikor Maresa

néninek valami "ügye" akadt. Kellemetlen ügy. Orgazdasággal vádolták. Egy betörő késő éjjel egy batyut hozott a bódéba. Megkérte Maresa nénit, hogy reggelig ott hagyhassa.

— Miattam ott lehet, — mondotta a vén kofa, s nyugodtan lefeküdt. Hajnalban rendőrök verték föl. A batyut keresték rajta.

— Ott van, jóformán nem is láttam.

A hivatalos tulbuzgóság mégis vád alá helyezte. Amikor fia megtudta, hogy anyjának milyen kellemetlensége akadt, lelepszakadva rohant hozzá:

— Édes anyám, — mondotta, — fiskálist fogadok, akármibe kerül is.

Maresa néni kerekén visszautasította a fia segítségét.

— Nem szorultam rá. Csak tartsd meg a pénzedet. Kell a pucera. Láttam a minap a feleségedet. Majd elröpült a sok szalagtól, tolltól és csipkétől. Csak azt gyözd, engem ne félt. Nem lesz semmi bajom. Annyi az egész, hogy odaálltok, s elmondom a magamét. Azt a bírót szeretném én látni, aki engem elítél. Amiatt ne fájjon a te fejed. Az enyém se fáj. Punktum.

A tárgyaláson az ügyész eljettette Maresa néivel szemben a vádat. Csak tanuképp hallgatták ki. Maresa néni nem fogta be a száját. Kipakolt.

— Még hogy én orgazda lennék! Ugyan eltalálták szarva közt a tőgyét. Jobban félnék tőlem a ligetben a tolvajok, mint a rendőröktől. Kár, hogy a tekintetes törvényszék a pletykára is hallgat. Nem való az, csak kofának, annak is az aljának.

Az elnök alig tudta lecsillapítani. Megkérdezte tőle, hogy kíván-e valami kárpótlást munkamulasztás címén?

— Nem kell nekem egy krajcár sem. Meg nem is mulasztottam semmit. Mig itt vagyok, a szoszédasszony ügyel a bódéra. Az is ingyen teszi, hát nekem se dukál érte semmi.

Abban az esztendőben korán állott be az ősz. Száraz hideg idő járt. Maresa néni huzta-halasztotta a beköltözést. Pedig nem volt érdemes nyitva tartani a bódét. A kiflik mind rászáradtak, ami óriási kár, ha a kifli is óriás.

Egy délután esunya északi szél kerekedett. Maresa néni látogatába tért haza. Hirtelen megállt a letaposott föben. Mintha lábai gyökeret vertek volna. Egy nőt és egy férfit látott bizalmas közelségben, karonfogva haladni. A férfit, cilinderes alak, suttogva beszélt az asszonynyal. Az asszonyban Mária néni a menyét ismerte meg.

Alig tudta dühét fékezni. Mélyfekvésű, szürke szeméből villámok cikkáztak. A fogát csikorgatta:

— Ejnye, a cudar, beste lélek! Körülnézett s egy esavergőfiút intett magához. Halkan beszélt hozzá.

— Eredj, szaladj, ahogy a lábírja, a Timár utcába, 16. szám alá. Ott van a gyár. Keresd föl a fiamat, Mihók Istvánnak hívják, mondó, hogy hagyjon abba mindent, üljön kocsiába és jöjjön az anyjához a Ligetbe.

A fiu elszaladt. Mária néni a fák között macskaóvatossággal követte a bizalmas párt. Egy fordulónál hirtelen elébük került, aztán mintha nagyon meglenne lepvé, összeesapta a kezét.

— Nini! Jól látok? Te vagy az Steffike? Éppen jókor. Egy kis beszédem van veled, szentem. Roppant sürgős, galambom. Éppen hozzád akartam menni, éppen utba voltam. De jó, hogy találalak. Az Isten hozott utamba. Még ilyet!

— Mit akar? — kérdezte a sovány, szöke asszony elsápadt ajakkal.

— Majd megmondom, szentem. Megtudod, galambom. Csak küld el ezt az urat. Nem fog haragudni. Jó embernek látszik.

A cilinderes ur tétovázva állt. Mária néni nyájasan biztatta:

— Csak tessék odébb állani. Hiszen lesz alkalmuk máskor is. Persze, az ur azt szereti, hogy add Isten, de mindjárt. Persze... de néha várni muszáj, lelkem. Nincs másképp. Tetszik tudni, én a napja vagyok ennek a kis sárgarigónak. Tetszik érteni: a napasszonya.

A cilinderes ur megértette. Hihetetlen gyorsasággal tünt el. A két asszony egyedül maradt. A fiatal szöke asszony ajka remegett a fölindulástól.

— Igazán nem tudom, mit akar...

— Nem tudod? — nyájaszkodott Mária néni, — no, majd megtudod. Csak gyere be velem ide a bódéba.

Megfogta a karját és bevonzolta. Aztán esipőre tette a kezét.

— Mit csináljak most veled, te hitvány, te semmi! Meg vagyok akadva, nagyon meg vagyok akadva. A bört karmoljam le az arcodról, vagy ereszlelek szádnak, mint a felesleges szemetet? Ezt nem tudom.

A tettenért bűnös asszony védekezni igyekezett.

— De mit gondol rólam? Azt hiszi talán?

— Csitt! Fogd be a szádát! Tudom, hogy letagadnád. Még mindegyik letagadta az ilyet. De az nem ér semmit. Ezt meg kell keserülnöd.

A gyöngye szöke asszony riadtan nézett a furia arcú vén asszonnyra. Önkéntelen föliskoltott:

— Jaj, Istenem!

— Csitt! Egy szót se. Itt jön az urad. Én hivattam. Egy szót se szólj, egy mukkot se. Majd én csinálom rendet.

A kocsiából akkor ugrott ki a kofa fia. Erőtlen, fekete pofaszakálás férfit, merev vonásokkal.

— Mi baj, anyám! — kiáltotta lihegve. Megpillantotta feleségét.

— Stefi itt?

Mária néni szigorú arcot öltött. Megszólt:

— Azért hivattalak, hogy megmossam a fejedet. Micsoda férj vagy te!

— Én?

— Te, — folytatta Mária néni, — A feleséged idejött hozzám panaszkodni. Már másodszor van itt. Igaz-e?

— Az asszony alig halhatóan rebegte:

— Igaz.

— Miért panaszkodik? — kérdezte a férj esodálkozva.

— Azért, — válaszolt Mária néni, — hogy minden baj a nyakán. Nem gyógyi. Nincs segítsége. Hát nem tudtál nekem szólni?

— De nekem sohase panaszkodott, — mentegédközött az együgyű férj.

— Magadtól is kitalálhattad volna, — förmedt rá Mária néni. — De bamba vagy, az is voltál mindig. Jó, még egyszer segíték rajtatok. Odamegyek tőre lakni. Az asszony hitt. Mondtam, jó, de előbb megkérdezem tőled: akard?

— Hogyne akarnám! Mindig azt akartam volna.

— Akkor rendben van. Csütörtökre odahurokolodom. Mig én ott lakom, nem lesz baj. Fogadom. Mindenre ügyelni fogok.

Ezeknél a szavaknál a fiatal asszonyra nézett. Élesen, szúrón. A fiatal asszony lehajolt és megesókolta a kofaasszony kezét.

— Jöjjön, jöjjön anyám, minél előbb, — mondotta alig hallhatóan.

— Megyek, fiam.

Gyöngéden megsimogatta a menyé haját. Alig tudta ujjait fékezni, hogy bele ne markoljon, s meg ne tépázza, amugy Isten igazában, ahogy a bódék tájékán szokás a differenciákat kiegyenlíteni.

A PRIMITIV SZEMÉNY.

Szamosujvár, az őrmények főváros felé robogott a vonat. Vagy öt-hat tan ültek egy másodosztályú fülkében, köztük — egymással szembe, az ablak mellett — egy szeméreges pesti utazó, aki sűrűn fordul meg az arca a vidéken és egy kis köpönyök barnaarcú bácsi.

Alighogy letelepédtek egymással szembe, beszélgetni kezdtek, anélkül, hogy bemutatkoztak volna egymásnak. Az utazó viceket mesélt el és a kis köpönyök bácsi nagyokat hacsogott rajta.

Egyszerre csak a vonat elrohogott egy nagy tanya mellett.

— Nem tetszik tudni szívesen, — kérdezte az utazó — hogy ki az a tanya ott az erdő szélén?

— De tudom, — felelte a kis köpönyök ember, — egy szamosujvári őrmény, L. Bogdáné.

— Hogyan, — kiáltott az utazó — hát ez is azé a buta paraszta? Hát a környéken már minden az ővé! Pedig azt mondják, hogy az még olcsóbb sem tud!

— Hogy nem tud olcsóbb? — imádkozta nyugodtan a köpönyök ember, — nyúlt a labija belső zsebébe és kibazott onnan egy nagy, sűrűn huzalt láriát.

Kiszórt belőle egy csomó szarvakot és a társát egymással szembe kizsákolta:

— Egyszer... kétszer... háromszor... tízszer... tizenötödszer... huszasz... Na, most pedig olvasson az ur jobban tovább, ha tud...

Szólt, felébredt és kizsákolta a fülkéből. Az ajtóból visszaharintott egy gúnyosan bemutatkozott. L. Bogdán volt...

Az ördög pénze

IRTA: SZÖLLŐSI ZSIGMOND.

AZ agglagények klubjának az estéjén mondotta el egy kövér úr a következő történetet.

I.

Lakott itt Budapesten egy becsületes, de szegény fiatalember, — Zsibrik Lajosnak hívták, — aki nagyon szeretett billiárdozni, de még jobban szeretett volna enni, mert szörnyű módon éhezett. A billiárdozásról még csak lemondott volna, de hogy ne is egyék, azt sehogy sem tudta megszokni. Negyvennyolc óráig még csak tűrte a koplalást, de tovább nem és elszánta magát a legvégsőre. Elhatározta, hogy eladja a lelkét az ördögnek.

Fölkérését tehát egy öreg asszonytól, a kiről tudva volt, hogy élénk üzleti összeköttetésben áll a pokollal és előadta neki a szándékát. A banya meglehetősen keletlen képpel hallgatta végig, aztán így szólt:

— Hozzám hasztalan fordult, fiatalember, mert én már nem foglalkozom ilyesmivel. Mióta ilyen rossz világot élünk, a pokolnak nincs többé szüksége közvetítőkre, provizórt nem fizet, ezért jönnek az emberek maguktól is. Legjobb, menjen egyenesen az irodába, a címet szívesen megadom. Van valami protekciója?

— Hiszen ha protekcióm volna! — sóhajtott szomorúan a fiatalember.

— Biz az baj, — mondta a banya. — De lehet, hogy boldogul így is, elég jóképű ember, az ilyeneket szereti az ördög is.

Zsibrik megköszönte a címet és ment. Az ördög nagy ur, természetesen nagyuri módon van berendezve a hivatala is. Zsibrik dobogó szívvel, de elszántan lépett be a márványos, aranyos előcsarnokba. Egy fiatal, mosolygós képű ördög igen előzékenyen táncolt elébe.

— Mivel szolgálhatunk?

A fiatalember elfogódva dadogta:

— A lelkemet kívánám eladni.

Az ördögöske helyeslően bólintott:

— Ugy? És a föltételek, kérem?

Zsibrik nem volt tisztában a kérdéssel.

— A föltételek? Nem értem, kérem.

— No igen. Szerelem, rang, hírnév, játékszerencse vagy gazdagság?

— Pénz: pénzt szeretnék! — válaszolta mohón az ifjú.

A fiatal ördög a lépcsőre mutatott.

— Első emelet jobbra! — mondta.

Zsibrik meghajolt, aztán kis-né ingadozó léptekkel haladt föl az emeletre. A jobbról nyíló hatalmas teremben nagyon sokan voltak; elegáns és rongyos emberek vegyesen. Zsibrik bizonyos meglepetéssel látott ott esomé nagyurat, a kiket látásból már ismert, köztük négy vagy öt bankdirektort is, a kiknél állásért jelentkezett. Mindezek sápadt arcúak rendre léptek a függönyös fölkébe, aztán gyorsan, majdnem futva távoztak. Szerényen végigvárta, míg rákerült a sor, akkor ő is belépett. A fekete bárszennyal bevont asztal mö-

gött egy öreg, pápaszemes ördög állt és kissé elcsodálkozott, mikor Zsibrik elmondta, hogy mi járóban van.

— Hja, hja, romlik a világ! — mondotta, a fejét bolingattva. — Ezelőtt is jöttek fiatalemberek, de nem pénzért. Az egyiknek hírnév kellett, a másiknak dicsőség, a legtöbbnek ígézet, a melylyel az imádottja szívét meg-ejttesse. És önnek pénz kell. Pénz! Szegény ideálizmus!

Zsibrik elpirult.

— Éhes vagyok, — suttogta szégyenkezve.

— Persze, persze! — bólogatott az öreg ördög. Azután elővett egy kis bőrbugyellárist, beletett öt aranyat és átnyújtotta Zsibriknek.

— No, fogja!

A fiatalember megrökönyödve bámult rá.

— Ennyi az egész? — kérdezte esalódott hangon.

Az ördög legyintett.

— Ne féljen semmit. Ez a pénz sohasem fog elfogyni. Ez a pénz az, a mi önt hozzánk köti és nálunk tartja. Majd ha egyszer meghal, ez az arany ott lesz elszálló lelke kezében is. Csak a pokol kapujában veszik el tőle, addig tudni rajta nem tud. Ez a pénz a mi szerződésünk, amely addig tart, a meddig ebből tart és a melyet csak maga a pokol oldhat föl.

A fiatalember egy kicsit megborzongott, de aztán hirtelen elhatározással elkapta az erszényt és futott — egyenesen egy vendéglőbe.

II.

Zsibrik hamarosan rájött, hogy az ördög csakugyan gavallérosan fizet. A kis fekete bugyelláris kimeríthetetlennek bizonyult. Költhetett akármennyit, az öt arany ott volt benne mindig, vadonatúj, friss veresű, fényes aranyak. A szegény fiuból természetesen most már gazdag fiu lett, eleinte egyebet se csinált, csak evett és billiárdozott, de később megismerkedett az uri kedvtelések egész pazar sorozatával. Palotában lakott, lakójokat, fogatot tartott, fürdött a pezsgőben, játszott a lóversenyeken: a kis erszény tartalma azonban teljes épségben maradt mindig.

Jó darab ideig pompásan érezte magát, hiszen minden volt, a mit csak kívánhatott s ráadásul annyi jóbarátja, hogy udvart tart hatott magának, mint valami fejedelem. Olyan tékozlást művelt, hogy egyszer már a rendőrség figyelmét is fölkellette vele; de az aranyai valódiak voltak, az élete pedig makulátlan, semmit sem süthettek ki ellene.

Hanem egyszer... egyszer rája jött a eszmőr. Kezdeté unni a jólétet, unni a fényt, a mulatságot és különösen a barátait. Eszébe jutott, hogy mikor szegény legény volt, egy barátja se volt. A gyomra is megszínylette a sok dárídót, aludni meg egyáltalában nem tudott. Az éjszakai rettenetes hosszukká lettek és ezek a hosszú éjszakák tele voltak rémekkel. Sötét gondolatok egész ádáz raja tört rá és egész testét ellepte az izzadtság. Örökké a kinszenvedésekre gondolt, a melyek szegény eladott lelkére vár-

nak és a hajnal úgy találta sápadtan, verejtékes homlokkal, mélyen bésett szemmel.

Égette az ördög pénze; menekedni szeretett volna, hiába sóvárogta vissza a nyomort, az éhséget. De hasztalan próbált mindent, a bugyelláris nem ürült, akárhányszor szedte ki belőle az aranyakat.

Végre egy utolsó próbára szánta el magát. Elment a templomba. Félve osont be és meghuzódott egész hátul, a koldusok között. Imádkozni is szeretett volna, de nem merészt; hanem mikor a sekrestyés jött a perselylyel, kimarkolta a tárcája egész tartalmát és a perselybe dobta.

De az aranyak, mintha a perselynek feneké se lett volna, kihullottak, a földre estek mind az utolsóig. Csodálatosképpen ezt senki más nem vette észre, de Zsibrik látta és szeme kimeredt a rémülettől. Egész testében reszketve surrant ki az Ur házából és mohón huzta ki az erszényét. Benne volt az arany hiánytalanul.

— Nincs mentés! — dadogta fakó ajkakkal és másodszer is elismételte magában: — Nincs mentés!

Nyár volt, mégis rázta a hideg. Szinte félőrülten bódorgott egész nap az utcán és mire beállt a sötétség, gyökeret vert lelkében a végső elhatározás:

— Ez az élet így nem élet tovább. Inkább teljék be a végzetem. Meghalok.

III.

Ment a Margithidra, hogy a Dunába vesse magát. Megrokkant testtel járt föl és alá a kőkoronás oszlopok között, mialatt lelkében fiatal élete még egyszer tusára kelt gyilkos kétség beesésével. De már a korláthoz lépett, mikor észrevette, hogy közvetlen mellette egy nőalak hajlik át azon, nyilván azzal a szándékkal, hogy átvesse magát rajta. Éppen csak annyi ideje volt, hogy megragadhatta a karját.

Az öngyilkosjelölt hátrafordult. Fiatal, szép leány volt, sápadt arcából szinte kivilágított gyönyörű két fekete szeme.

— Mit akart, boldogtalan! — kérdezte tőle Zsibrik az izgatottságtól reszkető hangon. — Meg akart halni?

A leány egy darabig nem tudott szóhoz jutni, de aztán tompa, de elszánt hangon felelte:

— Igen.

Zsibrik nagy megindultsággal nézte a boldogtalan szép gyermeket.

— Ilyen fiatalon, ilyen szépen; miért?

— Mert az életem nem élet. Csupa nyomorúság. Fiatal vagyok: de mi gyönyörűségem van mindebben? A fiatalságom rab- szolgaságban telik, a szemem fénye és az arcóm frissége elvész a nyomorult küzdelemben azért a falat kenyérért, meg egy darab rongyért, a miből szoknyát varrhatok magamnak.

Nagyon szép volt, a mialatt így beszélt. A szemében könyök ragyogtak és az arcát kigyulasztotta lázadó szépségének keserű föllobbanása.

— Inkább meghalok, minthogy

igy, nyomorban töltsem az életemet.

Zsibrik lelkében egy új elhatározás támadt. Az elkárkozásra még ráérek, gondolta magában, és mielőtt a pokolba megyek, megmentem és boldoggá teszem ezt a veszendő, szegény szép teremtest.

— Igaza van, kisasszony, — mondotta, — de azért meg ne haljon. A nyomorúságtól én megváltom. Jöjjön velem, legyen a feleségem. Semmit se kérek magától, csak azt az egyet, éljen úgy, a hogy élni szeretne. Maga a legszebb leány, a kit idáig életemben láttam, kívánom, hogy egyetlen vágya, sőt a hiúságának egyetlen szeszélye se maradjon teljesületlen. Akarja?

A leány úgy meg volt lepve, hogy egy hanggal se tudott válaszolni. Szótlanul, kissé kábultan indult meg a fiatalemberrel. Éjszaka volt, az utcák néptelenek voltak. Már a Váci-utcaiban voltak, mikor a leány végre halkán megszólalt az egyik bezárt bolt előtt:

— Ebben a kirakatban ma délután egy gyönyörű kék gallért láttam. Hosszu, egész térden alul ér, nyakban vörös bársony, arany zsinórral...

IV.

Hamarosan megesküdtek. A kék gallért persze megvették és melléje még négy pirosat, hat fehérét, három zöldet és két feketét. A menyecske kimondhatatlanul boldog volt, csak az volt a baja, hogy szegénykének az egész napját kora reggeltől késő estig igénybe vette a "legszükségesebbek" beszerzése, a szabónó, az ékszerész, a divatárus, a szőnyegkereskedő és még száz más, a kikre a legszükségesebbek miatt egy szép asszonynak szüksége van. Zsibrik csak segített neki, mégis majdnem kidőlt már, de a menyecske a fáradság legkisebb nyoma sem látszott.

Hat hónapja boltoztak már és még a középen sem voltak a legszükségesebbek beszerzésének.

Zsibrik éppen a prémkereskedőtől jött a feleségével. Már este volt és az asszonyka szaporán tipeggett az ura mellett:

— Siessünk, — mondotta, — az ékszerész üzent, hogy három csodaszép gyöngye van: egy hercegné alkuszik rájuk, ha még ma meg nem veszem, elvészik.

— Csak menjen be, vegye meg, — válaszolta kimerült Zsibrik, — én majd itt megvárom a bolt előtt.

A menyecske bement és Zsibrik, a mint ott állt a kirakat sarkához támaszkodva, egyszerre gyöngye érintést érzett a nadrágzsebénél. Hirtelen megfordult s csak annyit látott, hogy egy fekete alak ott, közvetlen mellette lesüllyed a földre. Az arcát csak egy pillanatra láthatta, de tüstént fölismerte azt a pápaszemes öreg ördögöt, a ki neki a bugyellárist adta.

Mohón a zsebébe nyúlt. A kifogyhatatlan tárcá üres volt. Az ördög visszalopta a bugyellárist, noha, mondom, a szép asszony még a felét sem szerezte be a legszükségesebbeknek.

nyozta a
rjában a
hel csak-
ran látta
ket.
no mikép
tatta an-
látta jár-
nem lát-
apro óha-
pen most
ségekel-
jan. Aze-
as előtt.
at órakor
ni nevelt,
fogadta:
tték örül-
akartottak
dalmasan
aknakon,
Hallotta
ében egy
Miközben

vissza az
Lloydnak,
Panama z
uthoz kép
Másnap
Ethel Alla
utban. Az
zöltek.
A legkö
Allan és H
ték a jegy
Junius
aznap Eth
nyugdíjal
bereinek.
Atlantic
meg, ugya
kertjében
lefolyt. H
bőséges
Sunday M
kelengyér
selyemhar
hőneműje
ban egyál
ba, megtu
ese az un
mára, hog
Lloydot, k
sokkal var

Ethel elhaláztatott. Ami Allan egy szót sem szólt.

— Most nem játszom többé komédiát, Mac. Ennek vége van. Komédiát kellett játszaniom, hogy megkapjalak, de most, mikor az enyém vagy, már nincs szükségem erre. Most egész őszinte lehetek, s te meg fogod látni, hogy nehezség szeszélyes és rut teremtesz, aki győrti az embereket. Hallgass meg, Mac; mindent el kell mondanom, hogy megismerj engem. . . Te megtetszel, tel nekem, mikor először megkértél! Mit vedel, bátorságodat, erélyes voltodat megdumáltam. Gazdag vagyok s már gyermekkoromban tudtam, hogy az vagyok. Ektelem legyen nagy és csodálatos, ezt gondoltam magamban. Nem gondoltam el világot, amíg 16 éves koromban arról ábrándoztam, hogy hercegnek leszek a feleségévé, s tizenhétéves koromban pénzemet oda akar tam ajánlkozni a szegényeknek. Mindezt ostobaság volt. Tízennyolcéves koromban már nem volt határozott tervem. Pontosan úgy eltem, mint egyéb fiatalok szoktak, kiknek gazdagok a szülei. Am mind ez csakhamar rettentően unalmasa vált. Nem voltam boldog, de boldog sem voltam epen. Máról holnapra eltem, mulattam s

— 520 —

hangu munkát. Szeme égett. Miközben Ethel táviratát összehajtogatta, tülében egy szerre csak zugni kezdett valami. Hallotta kereszttürobogni a vonatokat az aknákon, az alagut vonatokát, melyek diadalmasan repültek Amerikából Európába. Zakatoltak és zúgtak agyában és megrészegítették örült ütemükkel. . .

Ethel tréfas szemrehányásokkal fogadta: Neki tudnia kellene, hogy ő rosszul nevelt, szeszélyes kölyök!

E naptól kezdve carja pont hat órákor megint ott állt az alagut-allomás előtt. Ethel most változtatott a taktikáján. Aze-lött elhalmozta Allant figyelemességekkel. Kzzel most felhagyott. Ezzel szemben most rá tudta venni Allant, hogy az ő apró óhara-ja teltjeitese.

Igy szólt:

— Holnap fellép Blanche. Szeretném lát-ni, Allan.

Allan gondoskodott páholyról s látta jät-szani Blanche-t, bármennyire is untatta an-nak látása, hogy egy hisztetikus nő mikép változtatja a kacagó- és sirögöröcséket.

Ez idétől kezdve New York gyákrán látta együtt Allant és Ethel Lloydot. Ethel csak-ne naponként végigment Allan carjában a Broadway-n. És Allan maga kormányozta a

— 513 —

New York évek óta nem látott együtt oly ragyogó társaságot, amilyen a násznép volt. Az emberektől irtózó öreg Lloyd azonban hiányzott. Orvosa társaságában az "Arany-ponty" fedélzetén elutazott.

Ethel ragyogott. A Rosy Diamondot viselte, s fiatal, csillogó, vidám és boldog volt.

Allan szintén boldognak látszott. Még tréfált és nevetgélt is: ne lássa beigazoltnak senki azt az általános feltevést, hogy eladta magát Ethelnek. Am mindent úgy tett, mint ha lázában tette volna. Nagy gyötrelmét a felett, hogy ezt a komédiát végig kell játszania, senki sem látta. Maudra kellett gondolnia s a bánat és utálat a torkát fojtogatta. Senki sem látta ezt. Kilenc órákor Ethellel Lloyd házába hajtatott, melyben az első heteket tölteni akarták. Egyetlen szót sem ejtettek, s Ethel nem is kívánta Allantól, hogy beszéljen. Allan elnyújtózott a koécsiban, fáradtan és kimerülten s félig lezárt szemmel részvétlenül kibámult az utca táncoló fényben nyüzsgő életére. Egyszer Ethel megkísérelte, hogy megragadja kezét, de ezt a kezét jég hidegnek és élettelennek találta.

A harmincharmadik utca bejáratánál car-jukat feltartóztatták s annak egy percig meg kellett állnia. Ekkor Allan tekintete rá-tévedt egy óriási falragaszra, melynek vérvörös betűi belevilágítottak az utcába:

— 517 —

vissza az alagutból, s egész este azt beszélte Lloydnak, hogy mi van odalenn, s hogy a Panama zsilipjei gyermekjátékok az alag-uthoz képest.

Másnap egész New York tudta, hogy Ethel Allan társaságában lenn volt az alag-utban. Az ujságok hasábos interjúkat köz-öltek.

A legközelebbi napon aztán hirül hozták Allan és Ethel eljegyzését. Együttal közöl-ték a jegyespár arcképét.

Junius végén megvolt az esküvő. Ugyan-aznap Ethel Lloyd nyolc millió dolláros nyugdíjalapot adományozott az alagut em-bereinek. A menyegzőt fejedelmi fényvel az Atlantic nagy ünnepi termében tartották meg, ugyanabban a szállóban, melynek tető-kertjében kilenc évvel előbb a híres meeting lefolyt. Három napon át adott a lapoknak bőséges anyagot a szenzációs házasság. Sunday Mirror behatóan foglalkozott Ethel kelengyéivel. Kétszáz pár cipő! Ezer pár selyemharisnya! Részletesen leírta Ethel fe-hérneműjét. És ha Allan ezekben a napok-ban egyáltalán belenézett volna az ujságok-ba, megtudta volna, hogy mekkora szeren-cse az uncle-tomi néhai csikósgyerek szá-mára, hogy feleségének nevezhet egy Ethel Lloydot, kinek a harisnyakötője is brilián-sokkal van kirakva.

— 516 —

MOND.
12.
ele-
elha-
ozásra
gában,
gyek,
teszem
te-
ny,
meg. ne
u meg-
ayen a
k ma-
eljen
Maga
ig ele-
hogy
gának
radjon
lepve,
ott vá-
ká-
ember-
k nép-
üteá-
végre
k be-
ma dél-
gallért
den a-
arsony,
ek. A
tték és
ut, hat
két fe-
mondha-
az volt
pek az
ól késő
szüksé-
zabónó,
a szó-
az más,
pek mi-
szüksé-
ett ne-
már,
ág leg-
t.
már és
a leg-
ésének.
ereske-
ár este
órán ti-
tta, —
három
gy her-
a még
szik.
ve meg,
Zsibrik,
a bolt
és Zsib-
kat sar-
yszerre
nadrág-
dult s
egy fe-
mellette
át csak
de tús-
szemes
bügyel-
A ki-
olt. Az
állárist,
asszony
e a leg-

SOKÁIG kellett...
 korhelyt, a mi...
 Egy külvárosi zug...
 hol kupeczek mulla...
 kettedik pohárka...
 tartott és épp azon...
 gyan ugorhatná át...
 zenhármas számot...
 kopasz, de fiatal...
 előtte, mélyen me...
 kan beszélni kez...
 türelmetlenül int...
 hogy nem hallja...
 emelte a hangját...
 kiáltotta:

Szíveskedjék ha...
 tos ügyről van szó...
 Az öreg feltápá...
 re két ur gyorsan...
 tiszteletteljesen b...
 sen kintuskolták...
 beemelték egy egy...
 a mely odakünn...
 reájuk és elhajto...

A gázlámpák ép...
 tak, mint máskor...
 épp oly egykedv...
 mint egyébkor, pe...
 a század egyik le...
 kusát vitték. Ős...
 verset irt, a tí...
 mintegy harminc...
 dása a halhatatlan...
 adóknak minden...
 nepi alkalomkor...
 a nagy lírikus és...
 ken át üldözték, h...
 írja meg végre az...
 harmadik verset...
 hazugságok, körm...
 taságok révén, n...
 dult a karmaik...
 még pénzt is szede...
 azok lassankint...
 többé egy garast...
 neki.

Az öregot a ko...
 magához térítette...
 kedvü lett, mert...
 gaz ármány készü...
 személyes szabad...
 sével is, de ki aka...
 holni a tizenhárm...
 mikor felértek a...
 a kopasz ur végre...
 ta, hogy miért ra...
 vánházból.

— Uraságodnak...
 letve kiabálta —
 újra verseit di...
 málynek minden...
 háromszáz koroná...
 Selyemre fogják...
 ket, a melyeket l...
 véseink illusztrá...
 előtt ki akarják...
 areképét, a mint...
 ül és "A halott...
 Nagyon mulats...
 ez a fotografus...
 ugy, hogy a kö...
 megharagudni re...
 — Hát hová ü...
 te kissé gunyos...

— Hát hová ü...
 te kissé gunyos...

HA M
 esztendőre...
 kes és gazd...
 'A...
 Egész...
 Canadában
 2227 W. J.

Néhány óra múlva valami város világo...
 csaknem damborka futta az emberit...
 a legvonnai, mely fityvott, akár a szelvény...
 csatlakoztak voltak a tenger alatt! Aztán...
 nak és dolgoznak itt éjjel-nappal. Hisz gép...
 sem volt arról, hogy mily óriási gépek áll...
 gos kiállításait váltották ki belőle. Fogalma...
 megértették. Az állomások a barmolat han...
 értelm, kiabálni kellett s ez kellemesen...
 volt, hogy annak, aki meg akarta magat...
 dörög, mely a vonatot beburkolta oly erős...
 csaknem teljesen sötét alagútban. A menny...
 hogy mit jelent negyszáz kilométer egy...
 nak alkotni az aknákat. Nem is sejtette...
 ben, hogy tiszta képet tudott volna magá...
 annyira iskolázott, a technikai kérdések...
 irodalmat, de képzelőtehetsége nem volt...
 Attanmányozta volt az egész alagút...
 mulata nem akart véget érni.

Mikor a vonat lefelé repült a lejtőn, Ethel...
 felsikoltott az élvezettől, s az alagútban ba...
 teljesítette.
 magával az alagútba. Allan ezt az óhaját is...
 Ethel sürgette Allant, hogy vigye egyszer...
 lokba burkolva s kihunyorított az utcára...
 Ethel Lloyd, köpenyegbe és löbögő fát...
 nem volt megtámadva. A kocsit melyében ült...
 kocsit, mint akkor, amikor egészen me...

— 514 —

ság ragyogott fel a sötétségben, mint a vi...
 lágitótorony fénye.

A vonat megállt. A szerencsétlen emlékü...
 szakadékhoz érkeztek. A szakadék láttára...
 Ethel elnémult. Mit jelenthetett neki, ha...
 tudta, hogy a szakadék mélysége hatvan...
 nyolevan méter, a szélessége száz méter, s...
 hogy ezer ember éjjel-nappal éretet bányász...
 belőle.

Most azonban látta, hogy a hatvan-nyole...
 van méter-borzalmas mélység, husz emeletet...
 képviselt. Mélyen odalent a porszerű köd...
 ben, husz emeletnyi mélységben ivlámpák...
 százai izzottak, s alattuk nyüzsgött valami...
 Emberek voltak! Hirtelen kicsiny porfelhő...
 repült fel s ágyudörgés dübörgött a szaka...
 dékon végig, bele az alagútba.

— Mi volt ez?
 — Robbantottak.
 Erre beszálltak a felvonóba s megindul...
 tak lefelé. Ugy zuhantak le az ivlámpák...
 mellett, s az emberek odalent uerőlegesen...
 felfelé emelkedni látszottak. Mikor pedig...
 odalent voltak, Ethel nem győzött eleget...
 bámulni azon, hogy milyen magasságból...
 jöttek. Az alagút nyílása olyan volt, mint...
 valami kiesiny, fekete kapu. Óriási árnyak...
 toronymagas démonok árnyai mozogtak...
 előre-hátra a falakon...
 Ethel megzavarodva és elragadtatva jött

zöldben legyen szabad időznom...
 óta élveztem, hogy mindig egy kisse a ko...
 Mac. Csak azt a jogot, melyet már hetek...
 Nem kívánok föléd semmit, éppen semmit...
 kisse szeretsz. Nem! Ez megszegveintene...
 is kell egykedvűen elhitelem velem, hogy egy...
 és megkötetlen vagy, mint azelőtt. De nem...
 s nem is tartok rá igényt. Te ép oly szabad...
 hogy igényt tartasz szivedre, nincs jogom...
 Nem, annyira balga nem vagyok. Ahhoz...
 tem, hogy szerelemből vettél el engem...
 lehet! Ne hidd, hogy elég balga volnék fel...
 kívánom, hogy boldog légy, — amennyire...
 legy, Mac. Ellenkezőleg, szíven melyéből...
 meg. En nem akarom, hogy boldogtalan...
 hangján — beszéltem kell veled. Hallgass...
 — Halld csak, Mac, — kezdte kétségbe...

— Mac! — szólt halkán...
 hoz...
 Felnekedett és közelebb lépett Allan...
 vedni képes szívelel-iró emberre...
 vált, olyan, amilyen volt, érezt és szen...
 a tetteihez. Ethel azonban végre embe...
 fénytelen és kihunyt. Nem volt többé ereje...
 Allan arra feher volt és szürke. Szen...
 világon...
 tol. Soha magánosabb hazaspar nem volt...

— 518 —

Alagut! Százezer ember!
 Szeme kinyílt, szemhéja kitágult, de a...
 borzalmas lelki fáradtság, mely lenyűgözte...
 pillanatra sem hagyta el őt.

Ethel kivilágította a pálmatermet s meg...
 kérte Allant, hogy rövid ideig maradjon...
 még társaságában.

Nem öltözött volt át. Csillogó nászruhá...
 jában ott ült egy széken, homlokán a Rosy...
 Diamonddal, cigarettát szítt s időről-időre...
 felemelte hosszú szempilláit, hogy lopva Al...
 laura tekintsen.

Allan ide-oda járkált, mintha egyedül vol...
 na, s néha-néha megállva, szórakozottan néz...
 te a butorokat és virágokat.

A teremben nagy volt a csend. A rejtett...
 szökőket csöbögött és fecsegett. Néha titok...
 zatosan suhogott egy-egy növény, amely...
 nyújtózkodott. Az ember úgy vélte, hogy...
 megérti az utcán kiejtett szokat.

— Nagyon fáradt vagy Mac? — kérdezte...
 hosszú hallgatás után Ethel. A kérdés halk...
 volt és alázatos.

Allan megállt és rátekintett Ethelre.

— Igen, — szólt éretelen hangon, nekítá...
 maszkodva a kandallónak. — Olyan sok em...
 ber volt itt!

Töle az asszonyig csak tíz lépésnyi volt a...
 távolság, s mégis olyan volt, az mintha mért...
 földek választották volna el őket egymás...

A JEGESMEDVE

SOKÁIG kellett keresni az öreg korhelyt, a míg megtalálták. Egy külvárosi zugkavéházban, a hol kupeczek mulatnak, a tizenkettedik polgárka szilvóriumnál tartott és épp azon tündött, hogyan ugorhatná át a babonás tizenhárom számot. Egyszerre egy kopasz, de fiatal ember állt meg előtte, mélyen meghajolt és halkán beszélni kezdett. Az öreg türelmetlenül intett a kezével, hogy nem hallja. A fiatal ur fel-emelte a hangját és harsányan kiáltotta:

Sziveskedjék hazafáradni. Fontos ügyről van szó.

Az öreg feltápáskodott, a mire két ur gyorsan karon fogta és tiszteletteljesen bár, de erélyesen kituskolták a kavéházból, beemelték egy egyfogatu kocsiba, a mely odakünn már várakozott reájuk és elhajtottak vele.

A gázlámpák éppúgy világítottak, mint máskor, az emberek épp oly egykedvűen járkáltak, mint egyébkor, pedig a kocsiban a század egyik legnagyobb lírikusát vitték. Összesen tizenkét verset írt, a tizenharmadikkal mintegy harminc év óta volt adósa a halhatatlanságnak. A kiadónak minden különösebb ünnepi alkalomkor eszükbe jutott a nagy lírikus és ilyenkor heteken át üldözték, hajszolták, hogy írja meg végre azt a híres tizenharmadik verset. A legravaszabb hazugságok, körmönfont csalafintaságok révén, mindig kiszabult a karmaik közül. Eleinte még pénzt is szedett fel tőlük, de azok lassankint kiismerték és többé egy garast sem hiteleztek neki.

Az öregot a koci rázása kissé magához térítette. Haragos, rosszkedvű lett, mert azt hitte, hogy gaz armány készül ellene és akár személyes szabadsága megsértésével is, de ki akarják belőle csilolni a tizenharmadik verset. A mikor felérték a költő lakásába, a kopasz ur végre megmagyarázta, hogy miért rabolták el a kavéházból.

— Uraságnak, — mondta, illetve kiabálta — most adják ki újra verseit diszkidásban, a melynek minden egyes példánya háromszáz koronába fog kerülni. Selyemre fogják nyomni a verseket, a melyeket legelőkelőbb művészeink illusztráltak. A versek előtt ki akarják adni uraságnod areképét, a mint íróasztala előtt ül és "A halott kezét" írja.

Nagyon mulatságos ember volt ez a fotografus, a ki így beszélt, úgy, hogy a költő sem tudott megharagudni reá.

— Hát hová üljek? — kérdezte kissé gnyos mosolygással és

leesavarta a kis petróleumlámpást, a mely éktelenül füstölni kezdett.

A fotografus szánalommal, sőt egy kis megvetéssel nézett végig a szobán, a fejt rázta és így szólt:

— Ez a helyiség nem alkalmas a fotografálásra. A közönség nevetne, ha a pompás és drágaköves diszmi előtt egy ilyen hónapos lyukban ülne a híres költő.

A nagy lírikus kissé megsértődött:

— Uram, nappal ez a szoba egészen esinos. Szabadon beléje süthet a Fereneváros napja. Harminc esztendő óta ebben a szobában lakom és nekem becsesebb mint a gazdagok porfir-palotája.

Az a fiatal ujságíró, aki harmadik volt ennél a beszélgetésnél, felütötte fejét a "gazdagok porfir-palotája" kifejezésre. Ez a frázis, a mit azóta ki tudja hány ezer kis nyöszörgő poéta koptatott el, mint drágakő ragyogott a költő hatodik versének, a Gyémánt-álmok negyedik strófájában. Szerette volna közbevetni, hogy az utókorra nézve sokkal érdekesebb volna, ha a költőt történeti hírségű környezetében örökítenék meg, de a fotografus volt most az ur és így szólt:

— Eljönnek nappal is, de uraságnod tudvalevőleg este hat órákor szokott az ágyból felkelni.

— Igaz, — gondolta magában az ujságíró és eszébe jutott, hogy a nagy lírikus kritikusi ebből az élettrajzi adatból messze-menő következtetéseket vontak, az egyik egyenesen "az éjszaka költőjének" nevezte őt és kimutatta, hogy még napsütéses verseiben is a hold világít.

A fotografus kétségbeesve nézett körül. De egyszerre csak pattintott az ujjával, mint a kinek kitünő ötlete támadt, félig hangosan, odasugta az ujságírónak: "Kérem, el ne eresse a világot sem" és elrohant. A költő és az ujságíró egyedül maradtak. Sokáig hallgatagon néztek egymást, de az ujságíró végre egyet köszörült a torkán és az öreg fülebe hangosan mondta:

— Egyik lelkes tanítványa vagyok a nagyságos urnak.

Az öreg szeme kerekre nyílt, és rábámult az ifjura. Az serényen a zsebébe nyúlt és egy papirosot vett elő, hogy szó nélkül átadja a költőnek. Az öreg nem sokáig habozott, a lámpához vitte az ivet és elkezdte olvasni. Nagyon közel tartotta az orrához az írást, de szemüveg nélkül betűzte a sorokat. Elol-

vasta őket sokszor és egyre nagyobb lett a zavara, irult-pirult és törülgette az izzadt homlokát. Harminc év óta először esett meg vele, hogy eléje állt egy ember és a szeme közé mondta: "én a tanítványod vagyok". De viszont a vers irgalmatlanul rossz volt és hazugságot még józavúségból sem tudott volna mondani. Az élettől elzárkózott ember volt és nem ismerte azokat az udvarias formulákat, a melyekkel az alkalmazkodókat le lehet rázni. Hol az ifjura, hol a papirosra nézett.

Egyszerre csak felpattant az ajtó, a melynek mind a két szárnyát tágasra nyitották. Két munkás egy nagy, egyszínű árnyékolással festett "hátteret" cipelt be, a milyent fotografusok használnak a felvételeiknél. Ez a háttér egy luxuriózus termet ábrázolt, a melybe góthikus íveken át esik a nappali fény. A munkások után maga a fotografus lépkedett és egy nagy jegesmedveszőnyegot vitt a hátán. Mosolygott, jókedvű volt, szinte szerette volna megveregetni a saját vállát.

A "hátteret" úgy állította fel a szobában, hogy eltakarja vele a szegényes butorzatot. Egy ócska pamlagra ráborította jegesmedve bőrét, aztán az öreghez fordult:

— Méltóztassék a szőnyegen lezser végigdölni könyvet a kezébe venni és gondolkodni.

Az öreg kétségbeesve nézte a jegesmedvét és rápislogott a fotografusra:

— Hát muszáj ennek meglenni? — kérdezte bátorítalanul.

Elgondolkodott hosszán és az azal az ékesszólással, a mely öreg embereket hosszú hallgatás után egyszerre meglep, így szólt a fotografushoz:

— Alapjában véve önnek van igaza. Mi köze az embereknek ahhoz, hogyan élünk, milyen nyomorúságban nőttünk fel, milyen cellában tengetjük napjainkat? Mi köze hozzá, hogy élünk? A mit irtam, külön el tőlem. Sohasem mondtam és sohasem fogom mondani, hogy könyörüljenek meg ezen a kétféle tollatlan állaton, a kinek valaha szárnyai voltak étherek és magasságok számára. A mi bennem szép és fenkölt volt, felszállt belőlem, mint minden szép, légiés dolog a világon és talán tul fog engem élni. A mi visszamaradt, az por és salak, a mely nem érdemel figyelmet és a melyet csak nekem van okom szeretni, senki másnak. Ez a festett tündérpalota, ez a levegővár itt a hátam mögött és ez a jegesmedve, a mesék csudaállata, a melyen pihenek, az enyém volt valaha. És a ki látni akar, lásson így, ebben a csalóka világban, a mely a költő világa. Az a szegény és esunya ember, a ki voltam és vagyok, a mig élek, csakugyan nem érdekes reá, hogy a világ érdeklődjék iránta.

Még a fotografus is meg volt hatva, az ujságíró pedig ösztönyszerűleg jegyzett egy majdan megirandó nekrológ számára.

A fényképész még a stereotip "kérem, barátságosabb arcot" is elfelejtette mert az, a hogy e-

rős magnéziumfénytől megvilágítva az öreg ember a jegesmedvén pihent és a saját szavaiból megittasulva az aetherék és magasságok iránya felé tekintett, a véletlennek egy esodálatosan ihletett pose-a volt. A gép egyet kaptant, a felvétel készen volt.

A magnéziumfények lassanként kialudtak, újra a petróleumlámpa sárgállott az elsötétült szobában, a hol csak a fotografus motoszkálása hallatszott.

A jegesmedve nagy fehér színfoltja, mint valami mesebeli állat, felhősen szétterjedt és szinte a magasba emelte a költőt. Talán a tizenharmadik vers régóta vajudó formái voltak születésben. A muzsák halk, szférikus léptekkel hozták már az aranytollat... De egyszerre csak erős kezek ragadták meg a jegesmedvét, viszarántották a földre, mielőtt a magasságokba szállhatott volna és az öreg ember újra a piszkos cellában volt, a tizenharmadik vers pedig örökre elnémult.

A fotografus intett és a munkások, mint valami lefőgő hullát cipelték ki a fehér medvét, a mesék esodaállatját, melyet a valóság mindig agyonütött, a mióta költők vannak a világon.

FALUSI ISKOLÁBAN

A falusi iskolában a tanító a nagyobb fiukkal néha a ház körüli tennivalókról cseveg. Földművelési, állattenyésztési dolgokról, meg olyan munkákról, amiket egy jó gazdának magának is el kell tudni végezni, iparos vagy mesterember nélkül.

Egyszer az egyik fiutól azt kérdezte a tanító, hogyan kell palánkot csinálni.

A fiu szépen és okosan elmagyarázta. Venni kell facölöpöket, alul hegyesre faragni, jó erősen beátni egymástól bizonyos távolságra a földre, azután következik a bedeszkázás és a töltés.

Mikor a végére ért a fiu a magyarázatoknak, a tanító megkérdezte:

— Ezzel aztán kész a palánk?

— Nem, — folytatta a fiu — még a tetejébe kiálló szögeket kell rakni, hogy a ziványok be ne mászhassanak.

— Jól van, fiam, de még valamit elfelejtettél! — szögt a tanító, arra gondolva, hogy a palánkot be is kell festeni, szép zöld vagy barna színre.

— Persze, — folytatta a fiu — amikor ez is kész, akkor veszünk a boltostól egyért krétát.

— Krétát? — csodálkozik a tanító.

— Miért krétát?

— Hát ráírni a palánkra a díszságot.

PÁRÉSZED A KORON

— Ejnye, ejnye, kedves Adolf, milyen szép briliáns van a nyakkendőfűzőjén.

Adolf ur büszkén mosolyog és kivonja a tüt a nyakkendőből, hogy a másik alaposabban szemügyre vehesse.

— Mit szól hozzá? — mondja még.

— Ugy-e gyönyörű!

— Elragadó. De mi az? Olyan jól megy magának, hogy ilyen észereket hord?

— Dehogynem én vettem.

— Hát hogy jutott hozzá?

— Tudja, a napokban meghalt a Klein Samu. A halála előtt magához hivatott és szegény, elhalt hangon mondta nekem: "Nézzé, Adolf, én meg fogok halni; a párnám alatt van ötöt száz korona, vegyen rajta egy követ". Itt a kö.

HA MOST fizet elő a Magyar Hirlapra, megkapja még az 1918-dik esztendőre szóló pompás kiállítású, példátlanul értékes és gazdag tartalmu **NAPTÁRUNKAT**.

'A Magyar Hirlap előfizetési ára:

Egész évre két dollár, fél évre egy dollár.

Canadában egész évre 3 dollár, fél évre \$1.50.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

2227 W. JEFFERSON AVE. DETROIT, Mich.

LIRAI JEGYZETEK EGY ÉVRŐL

Irtá: Kafka Margit.

Mily tájékozott a "társaság" legbensőbb pletykáiban! A negyedik kerület szereplőit, a bálkirálynékat bizalmasan a keresztnévükön emlegeti; s ő, mennyit, mennyit tud felőlük. — mily hivatott kárhóstatója hibáiknak, mily araverentül oszt elismerést! Mert hiszen ő is, — ő Istenem, — ha a boldogult férje nem oly könynyelmű, ha nem játszott volna el mindent löversenyen s a kaszinóban!... (És mindez igaz! Valaha csakugyan szerepelt s az álláshoz, presztizshez nyilván illő modora is volt, biztos, sőt méltóságos föllépése... De ennyira különös ez, — csak a helyzet-től függő...) Most oly félszeg, tulyszerény, ügyetlenül buzgó alázatos e hivatalban, — egyre sürögne, ki akarná érdemelni a havi nyolcvan koronát.

Hogy összerettn, mikor az öreg, címzetes őrnagy szólítja. "Jöjjön csak maga! Már megint összetört valakit, az én jó kis szipkám, milyen ügyetlen!" A hangja lassu, kenetes, nyögőcselős; a többiekhez fordul bizonykodni: "Kérem! Ez a szipka, tudják-e, milyen régen van ez nekem! Most harmincöt esztendője vettem Bécsben, hadnagy koromban, négyven krajcárt. Aj, de sajnálom! Éjnye, éjnye!" Ez a "kedves jó-öreg ur" nem volt a haretérien, ez helyi szolgálatban betegedett meg; ennek van egy kis háza Cinkotán, kétezzer korona kapitányi nyugdíjból szerezte, abból élt a családjával a háborúig, — s a szipkái harmincöt esztendeig tartanak. De a haretéri helyzet mérhetetlenül izgatja, soha még nem volt megelégedve a tábornokok taktikájával, a vezérek stratégiai tehetségével. "A lelemény hiányzik belőlük, a telemény!" Ezt panaszoja most is nagy sóhajok közt az ulánus hadnagynak.

Ő, az ulánus! Osztrák báró, ötvenkétéves, önként jelentkezett a háború elején. Donkíhotét így szokták füsteni, ilyen horgas, bus-humoros figurának a szegény, lógó karvalyorrall, a mély bánatú, merév szemekkel. A leggazdagabb osztrák herceg-család oldalági rokona; kis évjáradékot húz kegyelemből a majoreszótól, de abból nevelteti két unokahugát. Itt keveset beszél, ideges, szénvedő és közönyös; gögös és félszegen bizonytalan, egyszerre. Éjszaka nem tud aludni, jár-kél, botorkál az ágyak közt, s ha sikerült az uramat felébrednie, odaül hozzá, hirtelen generositásból kitérteti a közléseivel.

"Tudod, én vagyok az utolsó a családban. Agglegény. A testvéreim mind elhaltak, magunkra maradtunk a mamával. Nem volt szinte semmink már, csak az őcska bagolyfészek a hegyen; — de ő olyan ügyeske volt, szegény muti, úgy tipegett, gazdaszonykodott, mindég kiteremtette, ami kellett. Gondold csak, kilenvenkét éves volt; én voltam az utolsó gyereke. Már egészen összeszáradt; de milyen helyeske volt; s milyen okoska. Könyv nélkül tudta mind az

ösöket, a kihalt ágakkal s a házasságokkal ezernegyszázhatvan-tól kezdve; téli estéken mindig erről beszélgettünk. Te nem tudod mi az, így összeszokni ilyen öreg korban. És egyszerre meghalt, sohasé hittem volna, tavaly meghalt. Én megbolondultam volna, ha nem jön szerencsémre ez a háború. Mi lesz velem, ha élve maradok! Mindig egyedül az üres házban; nincs, akivel a családról beszélgetne az ember!"... Szegény, bus, öreg tuzok; a szívzakadásig igaza van neki. A harcóló seregnek csupa ilyen emberekből kellene állni, — pont ilyenekből!

Nagy kardesörtetés a folyosón; a főhadnagy sántít be; a korzón volt, naponta kijár a csuzos lábával; sohasé láttam ilyen élénk, szinte heves bicogést. Most mellén a signum laudis. "Hát megkaptad!" "Na, végre!" Gratulálok öregem!" Körülveszik, tapogatták; mindenki tudja, mennyire várta már; hogy bosszankodott, amiért késétt; előre megvette, hónapok óta hordja a zsebében. Most ragyog a képe, hevült és liheg az örömtől, — de közönyös arcot vág, legyint megvetően: "Á, semmi! Marhaság az egész! "Á, semmi! Marhaság az egész!"...

Az öseember

(Folytatás a 2-ik oldalról)

— Igenis, nagyságos ur. Nálunk is volt ilyen. De nálunk a hasunkban volt, nem a fejünkben.

— Számár vagy. Nálunk is a hasunkban van aztán, csak hogy előbb a fejünkben van. Például én gondolok valamit, azért pénzt kapok, azért éltel veszek és megeszem.

— Szóval a nagyságos ur megessi a saját fejét. Hát ezelőtt, a mi időkben, még több ennivaló volt, nem szorultunk az ilyesmire.

— Jó, ne feleselj. Én most arról akarok neked magyarázni, hogy a gondolat hogy terjedt el és hogy tette finomabbá és igazi emberré az embert, és hogy emelte ki a közönséges vadállatok és fenevadak sorából, amilyen te vagy például.

— Igenis, nagyságos ur.

— Hát ez úgy lett, hogy feltalálták az írást, aztán feltalálták az olvasást, hogy el lehessen olvasni, amit írtak. Értetted?

— Igenis, nem értettem, nagyságos ur.

— Majd mindjárt meglátod. Add ide azt a papirost az asztalról.

Öseember átnyújtotta a boulevard-lap esti számát.

— Fel fogok neked olvasni ebből a papírból. Eleinte nem fogod érteni, mert végre is tizen-négyezer esztendő választ el bennünket egymástól, de majd belejössz. Ahol valamit nem értesz

XIII.

Itthon végre, — itthon és együtt!... És milyen szörnyű rossz irás volna, ha erről írnék!

Az ember gyáva, gyáva, hunyászodó állat! Nemesak a hatalom és intézményes önkény vághat fát megörbített hátán, — de a sorssal szemben is alázkodóvá, kezessé teszik a rettegetések, kínok, kiszolgáltatottságok. Hová lett világnézetünk a fölény, kissé kesernyés gögünk biztossága, az "én"-ek exkluzivitása, a magány, a finomság az elkülönültség s az irónia!... Kor-bács alatt szükülő állatok vagyunk; a templomok tömve vannak és sok értékesebb veszteséggel együtt elvesztettük a stilszünk. A gyerek, aki verés alatt lett szófogadó, — nagyon szégyelli magát, és az Uristen most nem jó pedagógus. A nagy brutálítás, ami lelkiéletünkkel történt, majdnem minden esetben süllyesztette azt. Ha máshol nem: az izlés irányában.

Mert itt látszik, hogy a primitívitás mily sokszor nem erény! A közelmúltban, mondják, "tulkomplikáltak" voltunk finom diszsonanciáinkkal, megkülönböztetett voltunkkal, nagyon-belső történeteinkkel, "esendes válásá-

gainkkal": — (Most örüljenek, akiknek botránykövei voltak!) Most lelünk állapota nagy, nyers, számszázás eseményeken mulik, külső dolgokon, melyeknek nincs több közük belső vonásaink karakteréhez, mint egy redves, szívbombá szikladarab-ránk zuhanásának. Sorsunk kalapácsa kiesett dolgos két kezünk közül, — naiv imára vagy a "göresös tördelés" vásári vagy théatrális gesztusára kell kulcsolnunk a kezeiket. — Érzéseink arányai frescoszerűek, a nagy arányokhoz nem szokott kifejezés ezért téved könnyen a torzba, még könnyebben az émelítetőbe.

Elválás, bucsú, halálhír, életért-rettegés, sebek, elnyomordások, özvegyesség vagy boldogság, várás, viszontlátás, halál!... Gígázokká váljunk-e egyesapásra, hogy e torz-ballonokkal "művészi" játékhöz értsünk? Amit írunk, rettegetünk, gyászunk, áhításunk mindenkié, — s ami ennél sokkal rosszabb: "akárkié". — Ki óv meg a trivialitástól; s az elemi iskolás olvasókönyvek; a "Jézus szíve" című igen tiszteletreméltó, kolostorokba járatos ifjusági hetilap; — vagy a kései "negyvennyolcas tárgyú" novellák reminiscenciáitól? Egy már angyonkopott, — de még nem patihás modor kísért!

Az intimitás segíté tán! Apró dolgok; ahogy a hosszú, haretéri betegségből lábadozó ember végigmegy először a régnemlített szobán; lehajol és kését félszegen, nagyon kedvesen megtapogatja a szőnyeg csücskét. (Milyen is egy szőnyeg? Milyen a fogása! Igazán van-e, — való-ság!) — Vagy ahogy leszedi a poleról, kinyitogatja sorba a könyveit, csak nézni, — és végimsít a lapokon gyöngöden, szeretettel kezekkel. Vagy ahogy bezárkózik és titokban, tükrök előtt sorra próbálja mind a civilruháit!... Ő, és a legkedvesebb, hogy egy nyári este, hideg vacsora után esztétikai kérdésekről lehet beszélni vele, a másmunkájával, más érdeklődésével — és milyen furcsa, merész dolgok jöttek ki ebből!... "Szép az, ami érdek nélkül születik!"

Aztán fekdüni készült, hivat-e az órát, ami apjái volt még, szép rendezen felhuzta és a szekrény márványára tette... És ez a mozdulat a szívéig ért, ahogy semmi egyéb! Ez az egyszerű, mindennapi, szinte reflexes kis eszelekvés, e nyerspolgári, lefokvés-előtti, mely száz és száz egyforma, eseménytelen napot sokott befejezni s ama igénytelen-ségével a hónap biztos biztatása van benne. Ő, egyhangu, szürke életidőmben, hogy kívántam néha felrúzó változást, nagy kockavetést, akár nagy fájdalommal is boldog fiatalágomban; és most mit nem tennék érte, ha tudnám, hogy leszünk még egyszer együtt a szelid egyhangúság poézisében, — robotos, biztos, esendes hétköznapok estéinek tiktakkos harmóniájában!

Egy hét múlva vissza kell mennie a haretérre.

(VÉGE.)

meg, csak kérdezz.

Elkezdtem olvasni, ott, ahol kinyitottam. "Rémes gyilkosság Nyakbogárdon". "Baltával agyoncsapott apa". "Kiütötte előbb a két szemét."

— Értetted? — kérdeztem.

— Ojjé! — legyintett a kezével. — Na ná, nem értettem! Ez az egész!

— Várj, akkor majd valami egyebet fogok olvasni. — Fordítottam egy lapot.

"Vérengző féltékenység". "A kettévágott feleség". "Késsel felvagdalta a gyomrát"

— Értetted? — kérdeztem.

— Ojjé! — legyintett. — Hisz ez nagyon könnyű.

Várj, — mondtam neki — majd valami egyebet. — Még egy lapot fordítottam.

"Megnuzott végrehajtó". "A pincébe rejtette el." "Lehántotta a bőrét."

— Értetted? — kérdeztem elhülve.

— Ojjé! — mondta.

— Na, ha értetted, — mondtam neki — mondd el nekem, mi az, megnuzni valakit, mert én nem értem.

— Hát az úgy megy, — mondta szolgálatrakészen Öseember — hogy az ember egy késsel bevág felül a másik ember bőrébe, mire aztán...

És Öseember buzgón magyarázni kezdte nekem, hogyan kell értenie mkedvene boulevard lapomnak ezt az érdekes-eikkét.

Közvetlenül a rogyalások megkezdésdapesti Az Est egy-sát kihalgatáson fo-lavoff bulgár minisz-kat tette a magyar-re:

"Mi mindig rokoMagyarországgal" a miniszterelnök. — lem, hogy a hábor-jobb és meghittebb leszünk. Közös hata-Morava és ez a köd-denesetre nagy gaz-kötetést teremt k-bizonyos, hogy sokl-forgalmat bonyolitu-mással, mint a mult-ru után szoros szö-lépniük, mert Magy-hezen maradhat i-Romániával, mely-le arról, hogy továb-er Erdély-felé teki-Bulgáriának be ke-Dobruzsát, ellenber-törődünk azzal, ha-Románia birtokába-rába, mert nekünk-künk nincse ezen a-Magam részéről az-jegyzem, nem helye-megoldást. Megérde-azt, hogy még jara-árulásáért! Magyar-miképpen sem lehet-mánia megerősöde-rábiát az országhoz e-ujabb erőt nyer pol-nak kielégítésére és-gyak Erdély felé ve-

UKRAINA SEG

Nagymennyiségű éle-Ukrainától Németo-monarchia. — Bécs v

Amsterdami hirfo-ja, hogy Ukraina s-tött Németországgal-narchiával, mely sz-közársaság 60 milli-nát, takarmányt, g-olajmagvat szállít.-podás értelmében 9-szállítása április na-kes, 15 millió május-juniusban és 19 mil-esedékes. A jelenle-zárt hat, rozsert öt-maradnak.

Ugyancsak Amster-közi, hogy Bécs vá-vényhatósága az el-jegyzéket adott át-nőknek, melyben ös-ros élelmezési helyz-dörtéség látogatásán-az élelmezési biztos-lenttetet, a kormány-doskodott a legsűr-ségletek kielégítésér-zó vélokra 14 millió-vazott meg.

A miniszterelnök-több oldalról kap-kezdve ígéreket-veszi, hogy mindet-megküzdhet a nép-nagyobb mennyiség-dődik az élelmiszere-Ukrainából. A esás-ban fejezte be kör-lepőde tapasztalta-mily hősiessen, mily-seli szomorú sorsát-szár meggyőződött a-élelmezési nehézség-nak a jövőben sem-azedelmet.